

Kiállhatatlan perszóna

(Camille Paglia írásai elé)

1990-ben *Sexual Personae* címmel vaskos könyv jelent meg Amerikában, mely a feministák szörnyülködésére a férfi és a nő biológiai meghatározottságú archaikus mítoszait és a nemi szerepjáték szövevényeit szálazgatta a művészet tizenkilencedik század végéig tartó történetében. Írójáról, a 43 éves Camille Pagliáról senki sem hallott. Könyvének kéziratával korábban hét kiadónál házalt hiába. A *Sexual Personae* azonban sikerkönyv lett, s így a huszadik századi populáris kultúrával foglalkozó második részének kiadása aligha okozhat Pagliának gondot. A kérdés inkább az, tud-e mostanában időt szakítani arra, hogy a nyolcvanas évek elején befejezett kéziratot kiegészítse az utóbbi tizenöt év történetével. Hiszen Paglia az egyetemi árnyéklétből egy csapásra a média reflektorfényébe került, s némiképp részévé is vált ennek a történetnek. Nyilatkozik, tévében szerepel, magazinokban cikkeznek róla, botrányos előadásokat tart.

A *Sexual Personae* megjelenése után vitriolos írásokban foglal állást az úgynevezett „kulturális háború” összes kényes kérdésében — feminizmus, pornográfia, homoszexualitás, date-rape, egyetemi oktatás —, lelkendezik mindenért, ami ellen a feministák háborognak miközben Madonnát nevezi az igazi feministának. Ezeket az írásait *Sex, Art, and American Culture* (1992) című kötetében gyűjti össze, melyet szokatlan módon egy Paglia által összeállított és annotált tíz oldalas bibliográfia egészít ki a vele foglalkozó írásokból. Az egyetemi intézményrendszer harsogó kritikusról, úgy tűnik, korántsem idegen az akkurátus önadminisztráció. Paglia a gátlástá-

lan önreklámozás mestereként egyszerre hirdeti elveit és önmagát. Publicisztikája végeérhetetlen tirádák, rikítóan harsány hatások és szatirikus futamok célratörő elegye. Nem is tollforgatás már ez, hanem valóságos tollászkodás: tetszetős és öntetszelgő média hajhászat.

Újabb kötetébe (*Vamps & Tramps*, 1994) számos televíziós beszélgetésének átiratát is felveszi, s a róla szóló írások listája már hatvan oldalt tesz ki. Az embernek óhatatlanul régi matematikai feladványok jutnak eszébe sakktáblákról meg búzaszemekről, és izgagtott számolgotásba fog. Ha a dolgok ilyen ütemben haladnak, Pagliának ismét két év múlva, vagyis az idén jelenik meg könyve, de ezt már legalább háromszáz oldalas bibliográfia fogja kiegészíteni, az ezredfordulón kiadott hatodik könyvéhez pedig bizonyára több ezer oldalas bibliográfiai pótköteteket kell majd mellékelni. S ha nem is lesz így, ez a játékos számolgotás annak veszélyét jelzi, hogy a körülötte csapott hírverés minden mást háttérbe szoríthat. Ami azt jelenti, hogy Paglia kritikai attrakcióját sokan üres és önös puffogásnak tekintve egyszerűen a neokonzervatívok mesterkedései közé sorolhatják.

A kulturális baloldal efféle reakciója a Paglia-jelenség kézenfekvő, mégis félrevezető és túlságosan könnyű elintézése. A pornográfia, prostitúció, homoszexualitás és abortusz párti Paglia, aki miniszoknyában, kezében korbáccsal és láncokkal fényképezteti magát, aligha mosható minden további nélkül össze Allan Bloommal és társaival. Fellépése arra figyelmeztet, hogy a kulturális jelenségek politikai beállítása menthetetlenül elszegényíti a művészet értelmezését, s a konzervatív-liberális ellentét mindkét fél számára felmentést ad az önkritika alól. Paglia plasztikus és lendületes prózájának hatását épp a liberalizmus belső kritikájának hiánya erősíti fel rendkívüli módon.

Amikor megjegyzi, hogy egy bizonyos írásban annyiszor találkozott „a marginalizáltaktól való tanulás” új liberális szölamával, hogy „margarinalizált”-nak kezdte olvasni, szellemesen tapint rá arra, hogy a másság tapasztalatának rutinszerű felemlegetése, nemegyszer épp a valódi konfliktusok *elkenését* jelenti. Ugyanezért nevezi Robert Mapplethorpe legnagyobb érdemének a kulturális tabukhoz kapcsolódó sokkolás képességét. Ha ugyanis a szexualitás és erotika alvilágát elénktároló képeit egyszerűen egy „alternatív

életstílus” relikviáinak tekintjük; éppen radikalizmusukat tompítjuk el a mindent megértő liberalizmus gesztusával.

Igaz, Paglia kirohanásai a jogi kodifikáció betűjében bizakodó aktatáskás feministák, a másságuk önkéntes gettójába zárt gay aktivisták és a francia teoretikusok uszályában evickélő egyetemi oktatók ellen olykor igencsak retorikusnak hatnak, mégis van valami üdítő abban a nyersességben, ahogy a francia teória amerikai térnyerését kommentálja, Foucault-t, Lacant vagy a „fehér kenyér és majonéz” feministákat fricskázza, a standup comedy előadói stílusában.

Mi sem áll távolabb tőle a decens tudósnő szerepénél. Indultos kirohanásaiban kerül minden kimértséget, szabadon hagyja tombolni temperamentumát. Célja éppen az, hogy ezt a megzabolázhatatlan, etnikumokra jellemző intenzitást beemelje az akadémiai diskurzusba.

Nála harsány csatakiáltássá válik Susan Sontagnak *Az értelmezés ellen* című esszéiben megpendített óhaja, miszerint hermeneutika helyett a művészet erotikájára van szükségünk. Feminista és frankomán kortársainak kíméletlen bírálata csupán a keretjátékot adja ahhoz, hogy a szenzualitás elfoglalhassa az őt megillető központi helyet az élethez és a művészethez való viszonyunkban.

Ezt szolgálja Paglia következetesen kimunkált és felépített publikus personája, melyben olasz származása is fontos szerepet kap a déli katolicizmus teatralitásával és érzékiségével együtt. Ennek vizuális hatásokra építő hagyományát állítja szembe a puritánok érzéki mozzanatokot kiiktató — feministákra jellemző — szóhoz kötöttségével.

Az értekező próza emocionális regiszterének Paglia-féle kiterjesztése, előadásmódjának élőbeszédszerű spontaneitása és keresetlensége ugyanakkor éles ellentétben áll a nyelvelméleti alapozású, szöveg és íráscentrikus akadémiai gyakorlattal. Ezért bírálja a „publikálj vagy pusztulj” elvét, mely a kulturális örökség ápolását és átadását vagyis a tudás reprodukcióját jelentő tanítással szemben az értelmezést, a tudás termelését állítja az egyetemi tevékenység előterébe. És ezért tartja olyan hívságosnak a konferencia-előadásokat, melyek csupán a karrier építgetés mélyhűtött rítusaihoz szolgálnak adalékul.

Paglia túlfűtött kritikájában persze nagy szerepet játszik a kényszerűen lefojtott energiák időszaka, amikor kortársai — ellentétben vele — sorra helyezkedtek el a rangos egyetemeken. Mint írja, ak-

koriban Emily Dickinson példája lebegett a szeme előtt, akinek csak néhány verse jelent meg életében. Szerencsére a siker mostanra igencsak megnehezítette számára az efféle szereptévesztést. Neki ugyanis épp a konfrontáció az erőssége, mely elképzelhetetlen a magamutogatás nyilvánossága nélkül. Mindenesetre a „decentrált szubjektum” elméletére — melyet „az amerikai kutatók által egészben lenyelt, túlrejtett francia sajt legzsírosabb falatjának” nevez — aligha képzelhető el hevesebb és hathatósabb ellenreakció, mint Paglia mértéktelenné duzzasztott *Egója*.

Budapest

Beck András